



## Hospice De Duinsche Hoeve



*'Wat bijzonder dat jullie als vrijwilliger hier willen werken, da's niks voor mij. Het lijkt me heel zwaar'.*

Zo begon onlangs een gesprekje tussen mij en een familielid van een gast in het hospice.

Graag stel ik me aan u voor. Ik ben Yolande Martens en ik werk sinds 5 jaar als vrijwilliger bij hospice de Duinsche Hoeve. Een van de beste beslissingen genomen in mijn leven ooit!

Ik werk altijd in het weekend bij het hospice omdat ik door de week 2 andere parttime banen heb.

Ik werk dan onder andere als projectleider, trainer en (wandel)coach voor professionals in Brede scholen en ik werk als coördinator bij de VPTZ. VPTZ staat voor Vrijwilligers Palliatieve Terminale Zorg.

Bij zowel het hospice als bij VPTZ heb ik te maken met mensen die terminaal ziek zijn.

Een van de grootste verschillen is dat bij het hospice de zorg ín het hospice plaatsvindt en bij VPTZ vindt die zorg voornamelijk in iemands thuis-situatie plaats.

Bij beide organisaties wordt gewerkt met vrijwilligers. Bij VPTZ komen de vrijwilligers dus bij iemand thuis, ook 's nachts. Dit is altijd aanvullend aan de professionele zorg.

Het werk dat ik doe bij zowel het hospice als bij VPTZ past mij als een op maat gemaakte jas.

Ik heb soms mooie, ontroerende gesprekken over levensvragen en ook wordt gepraat over het kleine geluk, de vlinder die voorbij het raam vliegt, het gehaktballetje dat vandaag nét wat lekkerder smaakt dan gisteren, het kleinkind dat zingend door de gang van het hospice naar de kamer van haar zieke opa loopt, even verderop in de gang.

Als ik bij beiden dan ook nog eens samenwerk met mensen die allen met zoveel liefde en betrokkenheid hun werk doen, kunt u zich voorstellen dat dit heel goed móet voelen.

Dit is wat mij raakt, mij elke keer weer energie geeft en waarbij ik me bevoorrecht voel op zoveel momenten zo dicht bij mensen te mogen komen in een van de meest intieme en kwetsbare fases van hun leven.

*'En wat doet ú dan?', vervolgde ik het gesprek.*

*'Ik zit op de grote vaart, al heel lang en met heel veel plezier'.*

*'Dat lijkt mij nu juist bijzonder. Ik zou er niet aan moeten denken, dat lijkt mij pas zwaar.'*

Zo kiest ieder iets dat bij hem/haar past. Ik werk, ik mág werken bij zowel het hospice als bij VPTZ.

Warme groet,

*Yolande*



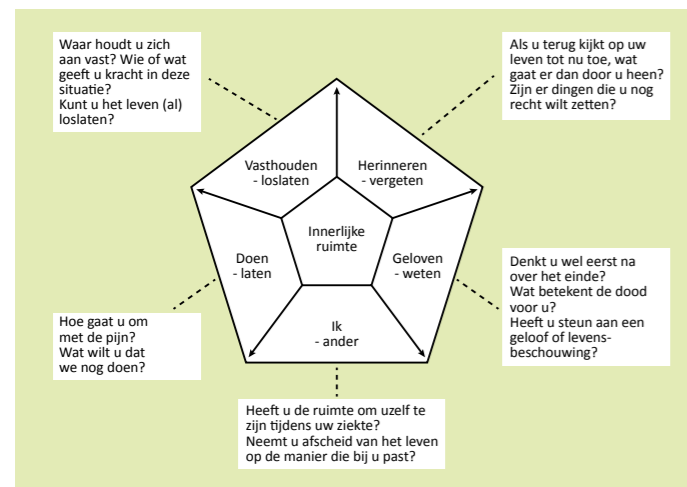
## Spirituele zorg in het hospice

Onder deze naam is in het hospice een korte training gegeven van 2 avonden. Uit die training heb ik een paar dingen nog eens teruggehaald. Om te beginnen natuurlijk het plaatje over de plek van de spirituele dimensie. Om op die laag in te zoomen, gaan we nog even naar het doel van spirituele zorg.

*Het doel van spirituele zorg is aandacht geven aan, begeleiden en ondersteunen van patiënten bij het realiseren van innerlijke ruimte zodat zij in staat zijn vanuit hun zinsysteem (levensbeschouwing/levensvisie) persoonlijke betekenis te geven aan hun actuele situatie.*

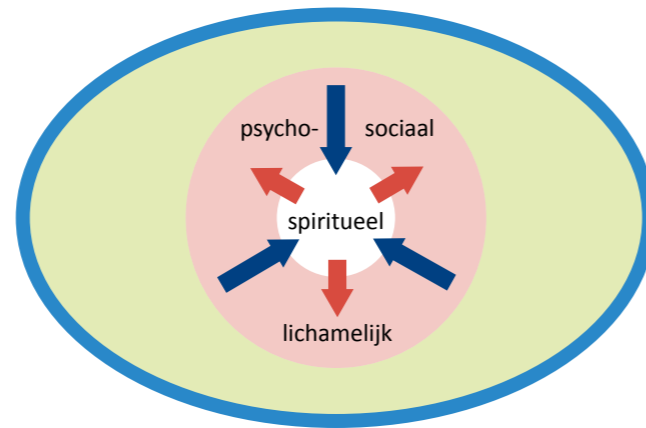
Deze formulering lijkt enorm ingewikkeld, maar dat valt mee als we naar bovenstaand plaatje en nog eens naar een casus kijken. In het plaatje zien we dat de spiritualiteit van een mens vaak verborgen ligt onder andere dimensies van ons bestaan. Maar het hoort bij ieder mens. En in het hospice zien we dat ook bij ieder mens. Daarom hoor je in het hospice vaak: "hoe zit dat nou, we doen dat toch allemaal al hier". En dat is ook zo, want juist omdat ieder mens een spirituele laag heeft, een laag die gaat over wat mensen ten diepste beweegt, daarom zijn we er altijd al mee bezig.

Het doel van de training was en is dan ook om met elkaar bewust te worden van het feit dat we werken met deze diepere laag, dat we door bewust te zijn van deze dimensie van zorg en door daar verdieping in aan te brengen, een stap verder kunnen komen in zorg die aanvoelt, die ziet wat er speelt in deze meest verborgen laag van betekenis. We kijken even naar een casus met bovenstaande afbeelding en de volgende afbeelding van het Ars Moriendi-model in het hoofd:



Mw. Z. (59) heeft een stressvol leven geleid. Ze voelde in haar leven de druk van het goed moeten doen. Ze heeft een zoon, maar de relatie met zijn vader is verbroken en uiteindelijk ook met haar en haar zoon. Haar ouders wilden haar voortdurend bijsturen en doen dat nu nog steeds.

Ze wil haar eigen weg gaan, haar eigen reis maken, maar ze is daartoe steeds minder in staat. **Lichamelijk** is ze er slecht aan toe, maar ze kan haar eigen regie voeren, **psychisch** zijn er veel hobbels, ze kampt met spanningen, de **sociale** omgeving blijft haar dwingen. Ze is al eens naar een stad verder weg verhuisd,



maar is nu toch dicht bij haar ouders in het hospice opgenomen. Ze wilde dat wel, maar voelt zich toch genoodzaakt (met veel steun vanuit het hospice) om vaker nee te zeggen tegen de wens van de ouders om alles voor haar te regelen en er iedere dag te zijn. Op **spiritueel** niveau wil zij het roer in handen houden, ze wil haar pelgrimstocht tot het einde volbrengen op haar manier. In de buitenwereld zijn vrienden die letterlijk een paar pelgrimstochten voor haar afmaken, stempels verzamelen en zo haar wens ondersteunen.

Voor haar is de basis van de Ars Moriendi-vijfhoek het belangrijkste spanningsveld: ik en de ander. In het plaatje zien we staan: "hebt u de ruimte om uzelf te zijn, tijdens uw ziekte?". Voor haar betekent het: "kan ik dit laatste stuk van mijn reis op deze aarde, van mijn tocht, zelf afmaken zoals ik dat wil?".

In de spirituele zorg die verleend wordt in het hospice streven we er naar om de innerlijke ruimte van de gast zo groot mogelijk te laten zijn, om zich van daar uit te kunnen verhouden tot de spanningsvelden rondom die ruimte (zie plaatje).

In dat laatste stuk hebben alle medewerkers van het hospice haar voluit kunnen ondersteunen tot en met haar eigen keuze voor een soort uitvaart, voor een begraafplaats die zij wilde, voor een kleed en een gedicht bij de uitgeleide.

*Geert Maas, geestelijk verzorger*

## VPTZ thuis tot het einde...

VPTZ 's-Hertogenbosch en omgeving, is een organisatie voor vrijwillige palliatieve terminale zorg thuis en in zorginstellingen. "Er zijn" voor een ander in de laatste levensfase, daar staan de vrijwilligers van VPTZ voor!

De goed opgeleide vrijwilligers bieden tijd, aandacht en ondersteuning, daar waar nodig en gewenst, in de laatste levensfase. Hierdoor kan de cliënt deze periode doorbrengen in de eigen vertrouwde omgeving. Dit kan overdag, in de avond of gedurende enkele nachten per week. VPTZ vormt een aanvulling op de mantelzorg en de professionele zorg. VPTZ 's-Hertogenbosch is aangesloten bij VPTZ Nederland, het landelijke steunpunt. Dit steunpunt behartigt de belangen, stimuleert de kwaliteit en verzorgt de scholing voor vrijwilligers van organisaties in de vrijwillige palliatieve terminale zorg.



## Veranderingen in de voortuin

De laatste weken van het oude jaar is er hard gewerkt aan het winterklaar maken van de voortuin. De belangrijkste reden hiervoor was dat de voortuin een beetje saai was, met weinig kleur erin. Ook 's winters was het niet echt een fraaie binnenkomst. Vanaf dit voorjaar zal hier verandering in komen.

Werkzaamheden die we niet zelf konden uitvoeren hebben we laten doen door grondverzet bedrijven. Rondom de herdenkingsboom en de grote zwerfkei is de grond met 24 kuub zand (twee vrachtwagens vol) aangevuld en geëgaliseerd door



firma van de Veeken uit Rosmalen. Hierbij was het nog even spannend of bij het optillen van de zwerfkei de kraanmachine niet zou omkukelen maar alles is goed gegaan. Als laatste sluitstuk heeft het bestralingsbedrijf van Zoggel uit Rosmalen een 'stoeprand' gemaakt. We hopen dat door deze verhoogde stoeprand het rijden van auto's in de voortuin zal afnemen en misschien wel verdwijnen.

De voortuin bestaat nu deels uit vaste planten en is deels nog leeg. Hier komen ieder jaar wisselende planten, voornamelijk kleurrijke, eenjarige planten. Door gebruik te maken van planten met verschillende kleurstellingen zal de voortuin aantrekkelijker worden.

Voor de amateur tuinliefhebbers, volgt hier een opsomming welke vaste planten we hebben gebruikt: (eikenblad) hortensia, zonnekruid, bergsteentijm, hemelse bamboe, lepelboom, duizendknoop, loodkruid, herfstaster, salie, fijnstraal en lampenpoetsersgras. De kenners weten dat de kleuren van deze planten variëren van wit naar paarsachtig- en donkerblauw, maar ook geel en diverse roodtinten.

Opmerking hierbij is dat de kleur altijd afhankelijk is van de grondstoffen die in de bodem zitten. Het zal dus een verrassing zijn welke kleuren er uiteindelijk zullen ontstaan. We gaan nu afwachten, want alles moet deze lente gaan groeien en de voortuin zal over 3 à 4 jaar op zijn mooist worden.

*Hans de Jonge, coördinator tuinvolwilligers*

## Kwaliteitskader palliatieve zorg

Om de palliatieve zorg in Nederland te verbeteren hebben organisaties de krachten gebundeld om het kwaliteitskader voor palliatieve zorg te schrijven. Als uitgangsvraag hebben ze genomen: "Wat vinden wij als vertegenwoordigers van patiënten en hun naasten, zorgverleners en zorgverzekeraars dat de kwaliteit van palliatieve zorg in Nederland moet zijn?". Daaruit is eind 2017 een landelijke richtlijn verschenen genaamd: Kwaliteitskader palliatieve zorg in Nederland.

Het kwaliteitskader wil richting geven aan het verbeteren van de kwaliteit maar omschrijft niet hoe dat moet gebeuren. Dat is de verantwoordelijkheid van de organisaties zelf. Binnen Hospice de Duinsche Hoeve zijn Margot, Dorien, Petra en Anita aan de slag gegaan met dit kwaliteitskader met de vraag hoe de gewenste kwaliteit van palliatieve zorg in de dagelijkse praktijk gerealiseerd kan worden.

Het nieuwe kwaliteitskader wordt het uitgangspunt voor het nieuwe meerjarenbeleidsplan. We hebben daar een ochtend met elkaar over gebrainstormd en kwamen tot de ontdekking dat we al veel uitvoeren van wat wordt aanbevolen. Daarop mogen we trots zijn en dat mogen we ook uitstralen.

Het feit dat we het PREZO keurmerk Hospicezorg - een kwaliteitskeurmerk voor hospicezorg - hebben ontvangen betekent dat we kwalitatief hoogstaande zorg leveren. Aandachtspunt is nog om dat meer te borgen in een goed kwaliteitssysteem. Daar wordt nu hard aan gewerkt.



## Pasta champignon- roomkaassaus

Soms worden we in het hospice verrast door een gift: dit keer kregen we 2 kistjes champignons waardoor de kookgroep snel haar recepten heeft aangepast en de gasten op verschillende manieren champignons hebben kunnen eten. Een van de recepten: pasta met champignon - roomkaassaus - delen we graag met u.

### Ingrediënten:

400-500 g pipe rigate ( pasta ) of tagliatelle of spaghetti  
3 kipfilets in stukjes  
olijfolie  
1 pak spinazie á la crème ( à 500 gr/ diepvries )  
1 pakje Boursin roomkaas Ail & Fines Herbes 150 gr  
( of boursin cuisine )  
1 bakje champignons  
50 gr pijnboompitten, licht geroosterd  
6 - 7 zongedroogde tomaten in reepjes gesneden  
peper & zout naar smaak  
eventueel extra knoflook/ui en pepers naar smaak

### Bereidingswijze

Kook de pasta beetgaar volgens de aanwijzingen op de verpakking.  
Bak de kipfilet blokjes bruin op hoog vuur.  
Voeg de champignons toe en roerbak enkele minuten.  
Voeg de spinazie toe samen met de roomkaas en schep het geheel om.  
Voeg als laatste de zongedroogde tomaatjes en de pijnboompitten toe en verwarm nog eventjes goed door.

## Colofon

Nieuwsbrief Hospice De Duinsche Hoeve is een uitgave van Hospice De Duinsche Hoeve in Rosmalen.  
Hospice De Duinsche Hoeve is een kleinschalig gasthuis voor palliatieve zorg aan gasten voor wie het niet mogelijk of niet wenselijk is om hun laatste levensfase thuis door te brengen.

### Adres- en contactgegevens:

Hospice De Duinsche Hoeve  
Vliertwijksestraat 65  
5244 NH Rosmalen  
**Contactpersoon:** Dorien Aarts  
**T** 073-5218881  
**E** [info@hospicededuinschehoeve.nl](mailto:info@hospicededuinschehoeve.nl)  
**I** [www.hospicededuinschehoeve.nl](http://www.hospicededuinschehoeve.nl)

### Donaties en giften:

Als u het hospice financieel wilt ondersteunen kunt u dit doen door het overmaken van een bedrag op **IBAN NL42 RABO 0107 1454 99** ten name van Stichting Vrienden van Hospice De Duinsche Hoeve.

### Stichting Vrienden van het Hospice:

Via de website kunt u zich aanmelden als vriend van het Hospice.  
<http://www.hospicededuinschehoeve.nl/contactform.php>

### Het bestuur van de Stichting Vrienden van het Hospice:

Dhr. R. van de Mortel - voorzitter  
Mevr. E.R.W.J.M. van de Ven-de Gruyter - secretaris  
Mr. J. Buursma - penningmeester  
Mr. P.J. Peters - bestuurslid

### Bestuur:

Het Hospice De Duinsche Hoeve wordt geëxploiteerd door Stichting Hospice 's-Hertogenbosch e.o.  
Mevr. Drs A.M.L.M. Nelissen-Hanssen - voorzitter  
Mevr. M.P. van der Ven-de Vries - secretaris  
Dhr. Mr. P.J. Peters - penningmeester  
Dhr. Dr. J.J. Beutler - bestuurslid  
Mevr. C. Lasonder - bestuurslid

### Vormgeving:

MaGie Ontwerp  
<http://www.magieontwerp.nl>

### Nieuwsbrief automatisch ontvangen in uw mailbox?

Mail uw emailadres naar [info@hospicededuinschehoeve.nl](mailto:info@hospicededuinschehoeve.nl) onder vermelding van 'nieuwsbrief-ontvangen'.  
Verspreiding via mail (PDF) als wel gedrukt.

## Doodgewoon uit de hospice-bibliotheek

Wist u het al? Tegenover kamer F vindt u een kast met boeken die te leen zijn. Boeken over het leven en over de dood. Enige tijd geleden zei een gast tegen mij dat zij de Psalmen wilde lezen. Ik kon haar meteen plezieren, want in de hospice-bibliotheek trof ik een bijbel met daarin de Psalmen. In deze rubriek schrijf ik van tijd tot tijd iets over een boek uit de kast. In 2014 brachten Bette Westera (tekst) en Sylvia Weve (illustraties) het prentenboek Dood-gewoon uit. Een bijzonder boek met prachtige teksten en beeldschone illustraties. Een boek geschreven voor kinderen en volwassenen vanuit het perspectief van een kind. In de volgende tekst vraagt een kind zich af hoe het eigenlijk gaat na de dood.

*Kan het bestaan dat ergens, achter al die wolken,  
een hemel is waar iedereen naartoe gaat na de dood  
(...)*

*En straks, als opa doodgaat, komt hij oma dan weer tegen?  
Maar opa gaat nog lang niet dood,  
hij is nog kerngezond.*

*Hij heeft voor zijn verjaardag nog  
een nieuwe knie gekregen.  
Hij staat met allebei zijn benen  
stevig op de grond*

Als de tekst u aanspreekt,  
gaww het boek lenen uit de  
hospice-bibliotheek.

Marie-José Weesie, vrijwilligster

